AZERBAYCAN-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİNDE MAYIN SORUNU VE OTTAWA SÖZLEŞMESİ

İlaha KHANTAMİROVA

-

Analiz No : 2025 / 52

05.12.2025

Mayınlı bölgeler ve mayın patlamaları sonucu meydana gelen can kayıpları, halen çözülmemiş ciddi bir güvenlik ve insani yardım sorunu olarak karşımızda durmaktadır. Landmine and Cluster Munition Monitorün (Mayın ve Misket Bombası Monitörü) 2024 raporuna göre, kara mayınları ve savaş artığı patlayıcıların neden olduğu sivil ölüm ve yaralanmalar 6.274e ulaşarak son dört yılın en yüksek düzeyine çıkmıştır. Kayıpların %90ının sivillere ait olması, sorunun ağırlığını daha da artırmaktadır[1].

Dünyada çatışma noktalarında bulunan mayınların temizlenmesi için çeşitli adımlar atılmış olsa da ortaya çıkan sonuç, girişimlerin yetersiz kaldığını göstermektedir. Uzmanlar mayın temizleme çalışmalarının son dönemde istenilen sonucu vermemesinin nedenini, ABDnin bu alana ayırdığı fonu durdurmasıyla bağlamaktadır. Öte yandan, dünyayı mayınlardan arındırmayı hedefleyen Ottawa Sözleşmesinin de son gelişmeler ışığında etkisinin zayıfladığı görülmektedir. 1997 yılında kabul edilen ve 1 Mart 1999 tarihinde yürürlüğe giren söz konusu antlaşma, "Anti-personel Mayınların Kullanımının, Depolanmasının, Üretiminin ve Devredilmesinin Yasaklanması ve Bunların İmhası ile İlgili Sözleşme" olarak da bilinmektedir. 164 ülkenin taraf olduğu sözleşmeyi 132 ülke imzalayıp onaylamıştır.

2025 yılının başlarından itibaren beş Avrupa devleti Estonya, Finlandiya, Letonya, Litvanya ve Polonya- Rusyanın 2022'de Ukrayna'ya yönelik tam ölçekli işgalinin ardından önemli ölçüde değişen güvenlik koşullarını gerekçe göstererek sözleşmeden yasal olarak çekilmek için harekete geçmiştir. Sözleşmeye katıldıklarından bu yana bir milyondan fazla mayını imha eden, mayın temizleme çalışmalarında diğer ülkelere destek veren bu devletlerin böyle bir karar alması, hem dünyanın yeni tehditlerle karşı karşıya kaldığını hem de önü alınamayan mayın sorununun ciddiyetinin bir kez daha ortaya çıktığını göstermektedir.

Bütün bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, son dönemlerde jeopolitik gelişmelerin yoğunlaştığı Güney Kafkasya bölgesinin de mustarip olduğu mayın sorununa

yeniden göz atmakta fayda vardır. Azerbaycan ve Ermenistan arasında 30 yılı aşkın süredir çatışmalı bölge olarak varlığını sürdüren Karabağ, Ermeniler tarafından büyük ölçüde mayınla döşenmiştir. Karabağda Azerbaycanın toprak bütünlüğü sağlandıktan sonra, Ermeni ve Azerbaycan tarafları arasında mayınlı bölgelerin haritalarının Azerbaycan tarafına teslim edilmesi hakkında çeşitli görüşmeler yapılmıştır. Ermeniler başlangıçta böyle bir haritanın bulunmadığını ileri sürseler de daha sonra Azerbaycana yanlış bilgiler içeren haritalar vermişlerdir. Nitekim bugün, Azerbaycan Mayın Temizleme Ajansı (ANAMA) öncülüğünde mayın temizleme faaliyetleri sürmesine rağmen, yüksek maliyetler ve kirlenmiş bölgelerin haritalarının olmayışı süreci uzatmakla kalmamakta; aynı zamanda bölgede mayın patlamaları sonucu can kayıplarının devam etmesine yol açmaktadır.

Bu çerçevede, dünyayı mayın tehlikesinden arındırmayı amaçlayan Ottawa Sözleşmesinin Azerbaycan ve Ermenistan bakımından nasıl bir konumda yer aldığını değerlendirmek önem taşımaktadır. 1 Kasım 2025 verilerine göre, Azerbaycan ve Ermenistanın, Ottawa Sözleşmesine üyelikleri bulunmamaktadır[2]. Azerbaycan, söz konusu sözleşmeye katılmamasının sebebini Ermenistan ile savaş halinde olmasıyla ilişkilendirmiştir. Karabağ savaşı bitmesine rağmen nihai bir barış anlaşmasının henüz imzalanmamış olması da Azerbaycanın Sözleşmeye katılmasına yönelik gerekçeleri arasında değerlendirilebilir. Bunun dışında, Landmine Monitorun raporuna göre, Azerbaycan, mayın üretmeyen ve mayın stoklamayan bir ülke olmasına rağmen, mayın kontaminasyonunun doğrulandığı ülkeler listesinde yer almaktadır. Ermenistan ise Ottawa Sözleşmesine üye olmamasının yanı sıra, anti-personel mayın geliştiren, üreten veya satın alan ülkeler listesinde yer alarak üretici ülke olarak kabul edilmektedir. Hâlihazırda aktif olarak üretim yaptığı bilinmemekle birlikte, gelecekte de bunu yapmayacağına dair herhangi bir taahhütte bulunmamıştır[3]. Aynı zamanda Ermenistan, mayın depolamayan ülkeler listesine dahil edilmiştir.

Raporda Ermenistan aktif bir üretici olarak gösterilmese de son beş yıldaki gelişmeler farklı bir tablo ortaya koymaktadır. Nitekim Karabağ işgalden kurtarıldıktan sonra yürütülen mayın temizleme çalışmaları sırasında bulunan mayınlar arasında, son dönem Ermeni üretimi olanlara da rastlanmıştır. 2022 yılında Laçında tespit edilen 2021 tarihli Ermeni üretimi 1.318 anti-personel mayın bu durumun en bariz örneklerinden biridir[4]. Ayrıca, Azerbaycan yetkililerinin son dönem açıklamaları konunun önemini bir daha ortaya koymuştur. Şöyle ki, Azerbaycan Dışişleri Bakan Yardımcısı Elnur Memmedov, röportajlarında Ermenistanda, Hay-Mek adlı şirketin, Ermeni hükumeti tarafından verilen lisans altında hâlen mayın üretimi yaptığını belirtmiştir[5]. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler Daimî Temsilciliği, Ekim 2024 tarihli beyanatında aynı hususa değinmiş ve Azerbaycan topraklarında bulunan mayınların söz konusu Hay-Mek adlı şirket tarafından üretildiğini ifade etmiştir[6]. Nitekim Erivan merkezli Hay-Mek şirketinin 1991 yılından bu yana faaliyet gösterdiği ve mühimmat, mayın, fişek, tüfek, tabanca mühimmatları ürettiği[7] bilinmektedir.

Bu noktada, belirtilmesi gereken hususlardan biri, Ermenistanda mayın üretiminin yeni olmayıp, Sovyetler Birliği dönemine dayandığıdır. Şöyle ki, sahip olduğu metalürji kaynakları sayesinde Sovyetler döneminde de mayın üreten fabrikalara sahip olmuş ve bu fabrikalar II. Dünya Savaşı sırasında Sovyet ordusunu önemli ölçüde mayınla temin etmiştir [8]

. Bu durum Ermeniler tarafından saklanılan bir husus olmayıp, aksine bu konuda zaman zaman gururla açıklamalarda da bulunmaktadırlar. II. Karabağ savaşının başlamasından birkaç gün önce, Ermenistan Yüksek Teknoloji Sanayi Bakanı Hakob Arşakyanın, Ermenistan yapımı havan ve mayınların testlerden başarıyla geçtiğine dair duyurusu da aynı amaca hizmet etmiştir[9].

Kısa bir parantez açmak gerekirse, Ermeni menşeli mayınların Rusya tarafından Ukraynaya karşı kullanıldığına dair iddialar da bulunmaktadır. Ukrayna Güvenlik Araştırmaları Merkezinin uzmanı Aleksandr Kovaçenkonun açıklamasına göre, Ukrayna topraklarında Rus güçleri tarafından kullanılan mayınlar arasında Ermeni üretimi olanlar da tespit edilmiştir[10]. Elbette savaş sona erdikten sonra, pek çok meselede olduğu gibi, bu konu da daha net biçimde açıklığa kavuşacaktır.

Sonuç olarak, Azerbaycan ve Ermenistan arasında barış ve normalleşmenin konuşulduğu, bu doğrultuda adımların atıldığı bu dönemde Ermenistanda savunma sanayisine ilişkin tartışmalar da devam etmektedir. Süreci kabul etmeyerek çatışmanın sürmesini destekleyen Ermeni muhalefeti, iktidarı savunma sanayisine yeterli bütçe ayırmamak ve bu alanı geliştirmemekle suçlamaktadır. İktidar ise verdiği yanıtta seri silah üretimi yaptıklarını ifade etmekte ve metalürji alanın geliştirilmesi için çeşitli iş birliklerini sürdürmektedir.

Bu noktada Ermenistanın iddia edildiği üzere halâ mayın üretimine devam etmesi, yalnızca söz konusu iş birliklerini gölgede bırakmakla kalmamakta; aynı zamanda dünyanın mücadele ettiği büyük bir tehlikeyi göz ardı ettiği anlamına gelmektedir. Mayınların hala can almaya devam ettiği, uluslararası kuruluşların mayın temizleme çalışmalarına destek verdiği bir dönemde, Ermenistanın Azerbaycan topraklarına yerleştirmiş olduğu mayınların yerlerinin bildirilmesi insani bir sorumluluk olmasının yanı sıra, karşılıklı güvenin sağlanması bakımından önem taşımaktadır.

**Görsel:* CASPIAN NEWS

[1] Landmine casualties hit four-year high as treaty setbacks deepen, 03 Aralık, 2025, https://news.un.org/en/story/2025/12/1166476

[2] Land Monitor □ 2025, s. vi, 3 Aralık 2025, https://www.the-monitor.org/api/assets/reports/Landmine-Monitors/LMM2025/Downloads/Landmine-Monitor-2025-Final-Online.pdf

[3] Land Monitor □ 2025, s. 2, 3 Aralık 2025, https://www.the-monitor.org/api/assets/reports/Landmine-Monitors/LMM2025/Downloads/Landmine-Monitor-2025-Final-Online.pdf

[4] В Лачине обнаружено 1318 противопехотных мин производства Армении, 2 Aralık 2025, https://www.aa.com.tr/ru/%D0%BC%D0%B8%D1%80/%D0%B2-%D0%BB%D0%B0%D1%87%D0%B8%

[5] МИД: Компания «Haykmek» производит мины по лицензии правительства Армении, 28 Kasım 2025, https://ednews.net/ru/news/politics/577034-mid-kompaniya-haykmek-proizvodit-mini

[6] Statement by the Delegation of the Republic of Azerbaijan in the exercise of the right of reply to the statement by the Delegation of the Republic of Armenia at the Sixth Committee of the seventy-ninth session of the United Nations General Assembly under agenda item 110: "Measures to Eliminate International Terrorism", 3 Aralık 2025, https://un.mfa.gov.az/az/news/statement-by-the-delegation-of-the-republic-of-azerbaijan-in-the-exercise-of-the-right-of-reply-to-the-statement-by-the-delegation-of-the-republic-of-armenia-at-the-sixth-committee-of-the-seventy-ninth-session-of-the-united-nations-general-assembly-under-agenda-item-110-measures-to-eliminate-international-terrorism

[7] АЙК-МЕК общество с ограниченной ответственностью, 3 Aralık 2025, https://mashportal.ru/organizations/aik-mek.aspx

[8] Гюмри город трудовой славы. Какой вклад внесла северная столица Армении в Великую Победу? 2 Aralık 2025, https://eccis.org/news/30276/gjumri_%E2%80%93_gorod_trudovoj_slavy._kakoj_vklad_vnesla_severna

[9] Минометы и мины армянского производства прошли успешные испытания Аршакян, 3 Aralık 2025, https://verelq.am/ru/node/73130

[10] Контрабанда или полноценные поставки? Оккупанты использовали в Украине запрещенное оружие из неожиданной страны, 3 Aralık 2025, https://war.telegraf.com.ua/ukraina/2023-08-17/5804586-kontrabanda-chi-povnotsinne-postachannya-okupanti-vikoristali-v-ukraini-zaboronenu-zbroyu-z-nespodivanoi-kraini

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: KHANTAMİROVA, İlaha. 2026. "AZERBAYCAN-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİNDE MAYIN SORUNU VE OTTAWA SÖZLEŞMESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2025 / 52. Aralık 05. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Analiz/AZERBAYCAN-ERMENISTAN-ILISKILERINDE-MAYIN-SORUNU-VE-OTTAWA-SOZLESMESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır